

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

№ 1/9-623 від 13 вересня 2010 року

Щодо подолання злочинності
серед неповнолітніх та організації
профілактичної роботи

Одним з найважливіших напрямів виховної роботи з дітьми та молоддю є превентивне виховання та профілактична робота з подолання злочинності серед неповнолітніх. Аналіз стану правопорушень серед підлітків дає підстави вважати подолання криміногенної ситуації в дитячому та молодіжному середовищі проблемою гострою та актуальною для суспільства.

Так, за статистичними даними МВС, неповнолітні в 2009-2010 навчальному році скоїли на 20,6% злочинів більше, ніж у минулому навчальному році. Найтривожніша ситуація - у Донецькій, Запорізькій, Сумській областях та АР Крим.

Зросла на 29% кількість злочинів, скоєних неповнолітніми повторно, що свідчить про недостатній рівень індивідуальної корекційної роботи з підлітками, які вже скоювали протиправні дії.

У складі груп неповнолітні скоїли на 22,2% злочинів більше. Найтривожніша ситуація - в Донецькій, Одеській та Харківській областях. В цілому відсоток злочинів цього типу складає майже 40% від загальної кількості злочинів, скоєних підлітками в минулому навчальному році. Такий стан справ став наслідком недостатньої роботи з формування правосвідомості учнів.

Кількість неповнолітніх, які скоїли злочини, збільшилася на 17,3%. Зростання цього показника відбулося в усіх регіонах України, крім Львівської області та м.Києва. Найбільше кількість неповнолітніх злочинців зросла в Миколаївській (на 53,5%), Хмельницькій (на 42,9%), Харківській (на 38,2%), Чернівецькій (37,6%) областях.

З метою пошуку ефективних шляхів та методів зниження рівня злочинності серед дітей та молоді, виявлення позитивного досвіду профілактичної роботи, вчасного реагування на факти бездіяльності органів управління освітою на місцях, Міністерство освіти і науки, користуючись оперативними статистичними даними та інформаційними матеріалами, що надходять з регіонів, здійснює щоквартальний моніторинг стану злочинності та правопорушень серед неповнолітніх.

Так, аналіз оперативних даних МОН АР Крим, управлінь освіти і науки обласних, Київської та Севастопольської міських держадміністрацій свідчить, що протягом 2009-2010 навчального року в Київській та Івано-Франківській областях збільшилася кількість учнів, які перебували на обліку в підрозділах кримінальної міліції у справах дітей органів внутрішніх справ України. У Вінницькій, Івано-Франківській та Луганській областях суттєво зросла чисельність дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування, що перебувають на обліку. Число дівчат, які знаходяться на обліку, значно збільшилося у Вінницькій, Івано-Франківській та Черкаській областях. В Івано-Франківській, Львівській, Харківській та Хмельницькій областях зросла кількість учнів загальноосвітніх навчальних закладів, які скоїли злочини. У Донецькій області кількість учнів, які вчинили злочини у стані алкогольного сп'яніння, зросла більш ніж удвічі, у кілька разів – кількість учнів, які вживали наркотичні речовини, при цьому по Україні цей показник зменшився на 25,3%. У Донецькій та Херсонській областях зросла кількість учнів загальноосвітніх навчальних закладів, які стали жертвами суїцидів. Насторожує і той факт, що у Львівській та Тернопільській областях значно збільшилася кількість дітей, які залишилися поза навчальним процесом. Статистичні дані в розрізі регіонів додаються.

Подоланню негативних явищ у молодіжному середовищі та підліткової злочинності сприяє система превентивних заходів. Як показав моніторинг, у ряді областей накопичено

позитивний досвід роботи з вирішення зазначених проблем.

У Вінницькій області розширено мережу гуртків у позашкільних навчальних закладах, діяльність яких спрямована на професійну орієнтацію; розроблено заходи щодо взаємодії шкіл району з працівниками правоохоронних органів з метою підвищення рівня профілактики правопорушень. У ряді навчальних закладів області успішно працюють шкільні служби порозуміння.

У Волинській області створення в професійно-технічних навчальних закладах груп правопорядку, які контролюють місця відпочинку молоді, сприяло значному зменшенню в регіоні кількості злочинів, вчинених неповнолітніми у сфері обігу наркотичних засобів. В області щорічно спільно з медичними працівниками проводяться профілактичні огляди учнів ЗНЗ і ПТНЗ на предмет раннього виявлення наркологічних захворювань, проводиться анкетування учнів з метою вивчення залежності їх від шкідливих звичок, виявлення дітей, які зазнають фізичного чи психічного насильства. Діти, схильні до правопорушень, залучаються до участі в благодійній акції "Милосердя".

У Кіровоградській області педагогічними працівниками спільно зі службами у справах дітей здійснюється соціально-педагогічний патронаж сімей, у яких виховуються діти з девіантною поведінкою, проводиться індивідуальна робота з батьками та дітьми, вживаються комплексні заходи щодо повернення дітей до навчання.

У Луганській області в кожному навчальному закладі діють ради профілактики, які контролюють виконання планів першочергових комплексних організаційних та практичних заходів, спрямованих на посилення роботи серед учнівської молоді та їх батьків з протидії незаконному обігу наркотичних речовин, профілактики наркоманії, алкоголізму та тютюнопаління.

У Тернопільській області з 2009 року впроваджується програма "Діагностика і профілактика девіантної поведінки дівчат шкільного віку", розроблена науковцями Тернопільського національного університету імені Володимира Гнатюка. Впровадження цієї програми сприяло зменшенню до 9 осіб кількості дівчат, які перебувають на обліку в підрозділах кримінальної міліції у справах дітей органів внутрішніх справ області.

У Харківській області Головним управлінням освіти і науки спільно з Головним управлінням охорони здоров'я, відділом кримінальної міліції у справах дітей, Харківським обласним центром соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді розроблено Комплексний план спільних заходів на 2010 рік щодо попередження негативних явищ у дитячому середовищі. Щомісяця здійснюється моніторинг виконання зазначеного плану, поновлюється банк даних про учнів, притягнутих до кримінальної відповідальності.

У Чернігівській області налагоджено взаємообмін інформацією обласного управління освіти і науки облдержадміністрації, відділів освіти райдержадміністрацій, управлінь освіти міських рад із кримінальною міліцією у справах дітей щодо ситуації в підлітковому середовищі, що сприяє успішній профілактичній роботі.

У м.Києві між загальноосвітніми та вищими навчальними закладами юридичного профілю укладено угоди про співпрацю у здійсненні превентивного виховання учнів.

На вирішення проблеми правопорушень та підліткової злочинності та пошуку дієвих методів профілактики був спрямований проект "Стратегія міліції щодо профілактики підліткової злочинності в Україні", який реалізовувався протягом 2007-2009 років у пілотних навчальних закладах міст Івано-Франківська, Жмеринки (Вінницька обл.), Вінниці та Дарницького району м.Києва за допомогою БО "Український Центр Порозуміння", ГО "Інститут проблем наркоманії та наркозлочинності" та Київського національного університету внутрішніх справ та фінансової підтримки Швейцарської агенції з розвитку та співробітництва. Серед інноваційних профілактичних методів, рекомендованих проектом, є навчання учнів навичкам вирішення конфліктів ненасильницьким шляхом за допомогою медіаторів (посередників) шляхом створення у навчальних закладах шкільних служб порозуміння, діяльність яких дозволяє формувати у школярів навички співпраці, будувати ефективну систему вирішення конфліктних ситуацій у закладі, забезпечувати психологічно здорове середовище в учнівському колективі. У школах, в яких активно діють програми медіації,

кількість звернень до шкільної адміністрації з приводу конфліктів та кількість бійок серед учнів зменшуються на 80%, а кількість випадків тимчасового усунення школярів від навчання - на 75%. В результаті реалізації зазначеного вище проекту розроблена регіональна трирівнева модель профілактики підліткової злочинності, яка запропонована Департаментом кримінальної міліції у справах дітей Міністерства внутрішніх справ України для впровадження (лист від 30 вересня 2009 року № 58/2-1892). Інформація про напрацьований під час проектної діяльності досвід та методичні матеріали розміщена на офіційному сайті МОН (www.mon.gov.ua, сторінка "Позашкільна освіта, виховна робота та захист прав дитини").

Продовження та поліпшення роботи управлінь освіти та педагогічних колективів щодо профілактики злочинності та правопорушень серед учнів загальноосвітніх і професійно-технічних навчальних закладів Міністерство освіти і науки вважає завданням необхідним та невідкладним. З цією метою:

1. Міністерству освіти і науки Автономної Республіки Крим, управлінням освіти і науки обласних, Київської та Севастопольської міських державних адміністрацій:

вжити вичерпних заходів щодо забезпечення дотримання законодавства України в частині здобуття освіти неповнолітніми;

проводити щоквартально моніторинг стану злочинності та правопорушень серед неповнолітніх, узагальнювати його результати і розробляти рекомендації щодо поліпшення превентивно-профілактичної роботи з попередження дитячої злочинності, негативних звичок та проявів насильства й жорстокості;

забезпечити виконання вимог ст.ст.21, 22 Закону України "Про освіту" в частині стовідсоткового забезпечення працівниками психологічної служби навчальних закладів;

створити належні умови для забезпечення змістовного дозвілля та зайнятості дітей та учнівської молоді в позаурочний час шляхом створення умов для здобуття позашкільної освіти, розвитку мережі гуртків, спортивних секцій у навчальних закладах;

забезпечити систематичну профілактичну просвітницьку роботу в навчальних закладах з питань формування здорового способу життя, запобігання вживання наркотичних речовин дітьми, учнівською та студентською молоддю.

2. Міністру освіти і науки АР Крим, начальникам управлінь освіти і науки Донецької, Запорізької, Миколаївської, Одеської, Сумської, Харківської, Хмельницької, Чернівецької облдержадміністрацій:

проаналізувати причини підвищення рівня злочинності серед неповнолітніх у регіоні, розробити та впровадити дієві заходи щодо попередження протиправних проявів серед дітей та підлітків;

включити питання превентивного виховання до розгляду на засіданнях Колегії управлінь освіти;

посилити особистий контроль за виконанням заходів щодо профілактики правопорушень та підліткової злочинності.

3. Навчальним закладам системи післядипломної педагогічної освіти:

розробляти та впроваджувати в практику роботи навчальних закладів програми й методики, спрямовані на формування правосвідомої поведінки неповнолітніх; надавати методичну допомогу педагогічним працівникам навчальних закладів у питаннях організації профілактичної роботи з дітьми та учнівською молоддю;

передбачити у навчальних планах курсів підвищення кваліфікації спецкурси, окремі теми, семінари-практикуми, присвячені питанням профілактики дитячої злочинності, правопорушень, інших негативних явищ у молодіжному середовищі.

4. Керівникам загальноосвітніх і професійно-технічних навчальних закладів:

вживати вичерпних заходів щодо профілактики правопорушень, попередження насильства та жорстокості в навчальному закладі;

забезпечити роботу в навчальних закладах загальнодоступних гуртків, спортивних секцій, клубів і залучення до участі в них дітей та учнівську молодь;

проаналізувати якість інформаційно-освітньої роботи навчальних закладів з питань запобігання вживанню учнями пива, слабоалкогольних та алкогольних напоїв, наркотичних

засобів, психотропних речовин як важливих чинників зростання злочинності та вжити додаткових заходів;

запровадити в загальноосвітніх і професійно-технічних навчальних закладах внутрішньошкільний облік, на який ставляться учні, які систематично пропускають уроки без поважних причин, грубо або неодноразово порушують статут закладу, вчинили антигромадські дії, вживають наркотичні засоби чи спиртні напої, знаходяться на обліку в підрозділах кримінальної міліції у справах дітей;

забезпечити складання та виконання планів індивідуального психолого-педагогічного супроводу дітей зазначених вище категорій;

запровадити практику щомісячного розгляду на засіданнях рад з профілактики правопорушень навчальних закладів результати роботи з попередження підліткової злочинності, дитячого алкоголізму та інших негативних явищ у молодіжному середовищі;

здійснювати загальнопрофілактичні заходи з попередження суїцидів серед неповнолітніх, поліпшити профілактичну роботу з учнями, які мають ознаки суїцидальної поведінки.

Про проведену роботу просимо інформувати Міністерство щоквартально разом із подачею статистичних даних у терміни, визначені листом МОН від 11.09.2009 № 1/9-632.

Питання превентивного виховання та попередження дитячої та підліткової злочинності повинно перебувати на особливому контролі органів управління освітою усіх рівнів. Зміст листа просимо довести до відома працівників районних (міських) управлінь (відділів) освіти, навчальних закладів.

Дані
про підлітків, які перебували на обліку в підрозділах
кримінальної міліції у справах дітей органів внутрішніх справ України
у 2009-2010 навчальному році *

№	Region	Усього на обліку			з них:					
					діти-сироти, діти, позбавлені батьківського піклування			дівчата		
		вересень 2009 року	червень 2010 року	динаміка змін	вересень 2009 року	червень 2010 року	динаміка змін	вересень 2009 року	червень 2010 року	динаміка змін
1	АР Крим	1849	1815	-2%	31	28	-10%	286	5	-98%
2	Вінницька	170	321	+89%	3	16	+433%	10	42	+320%
3	Волинська	371	501	+35%	13	14	+8%	39	65	+67%
4	Дніпропетровська	1179	1069	-9%	47	17	-64%	39	40	+3%
5	Донецька	1376	1710	+24%	79	21	-73%	210	187	-11%
6	Житомирська	357	370	+4%	23	21	-9%	51	49	-4%
7	Закарпатська	236	84	-64%	17	6	-65%	48	19	-60%
8	Запорізька	1357	1356	0%	70	14	-80%	127	134	+6%
9	Івано-Франківська	275	881	+220%	21	47	+124%	19	81	+326%
10	Київська	77	256	+232%	**	11	**	**	35	**
11	Кіровоградська	491	526	+7%	21	20	-5%	34	48	+41%
12	Луганська	586	715	+22%	43	106	+147%	91	158	+74%
13	Львівська	619	620	0%	32	20	-38%	83	90	+8%
14	Миколаївська	279	212	-24%	12	6	-50%	30	26	-13%
15	Одеська	1477	1453	-2%	43	45	+5%	130	128	-2%
16	Полтавська	656	193	-71%	24	32	+33%	147	89	-39%
17	Рівненська	108	96	-11%	11	7	-36%	11	11	0%
18	Сумська	537	628	+17%	32	20	38%	88	80	-9%
19	Тернопільська	78	121	+55%	1	2	+100%	9	9	0%
20	Харківська	1296	63	-95%	53	9	-83%	308	8	-97%
21	Херсонська	248	96	-61%	0	0	0%	0	0	0%
22	Хмельницька	226	254	+12%	5	**	**	10	**	**
23	Черкаська	178	301	+69%	12	8	-33%	5	10	+100%
24	Чернівецька	125	123	-2%	0	0	0%	10	14	+40%
25	Чернігівська	188	202	+7%	14	10	-29%	34	44	+29%
26	м.Київ	121	55	-55%	11	5	-55%	21	10	-52%
27	м.Севастополь	214	225	+5%	**	41	**	31	43	+39%
Всього		14674	14246	-3%	618	526	-15%	1871	1425	-24%

* - за даними Міністерства освіти і науки АР Крим, обласних, Київського та Севастопольського міських управлінь освіти і науки.

** - дані відсутні.

Дані
про злочини та правопорушення, скоєні неповнолітніми
у 2009-2010 навчальному році *

№	Регіон	Усього скоєно злочинів			з них:					
					скоєно учнями ЗНЗ			скоєно учнями ПТНЗ		
		вересень 2009 року	червень 2010 року	динаміка змін	вересень 2009 року	червень 2010 року	динаміка змін	вересень 2009 року	червень 2010 року	динаміка змін
1	АР Крим	515	296	-43%	139	68	-51%	29	8	-72%
2	Вінницька	65	130	+100%	45	59	+31%	13	20	+54%
3	Волинська	300	271	-10%	103	146	+42%	41	54	+32%
4	Дніпропетровська	530	188	-65%	102	40	-61%	45	24	-47%
5	Донецька	1240	945	-24%	309	268	-13%	193	**	**
6	Житомирська	119	115	-3%	74	77	+4%	45	38	-16%
7	Закарпатська	82	40	-51%	49	20	-59%	20	20	0%
8	Запорізька	551	406	-26%	56	65	+16%	23	12	-48%
9	Івано-Франківська	51	129	+153%	19	72	+279%	4	11	+175%
10	Київська	179	74	-59%	7	14	+100%	1	14	+1300%
11	Кіровоградська	346	258	-25%	82	85	+4%	29	20	-31%
12	Луганська	108	149	+38%	80	93	+16%	28	38	+36%
13	Львівська	82	174	+112%	10	24	+140%	1	9	+800%
14	Миколаївська	57	32	-44%	40	21	-48%	8	11	+38%
15	Одеська	106	105	-1%	94	98	+4%	12	7	-42%
16	Полтавська	361	149	-59%	27	93	244%	13	38	+192%
17	Рівненська	19	16	-16%	19	13	-32%	0	3	+300%
18	Сумська	367	280	-24%	66	69	+5%	26	23	-12%
19	Тернопільська	27	19	-30%	11	17	+55%	16	2	-88%
20	Харківська	48	215	+348%	27	82	+204%	21	15	-29%
21	Херсонська	267	208	-22%	267	52	-81%	19	8	-58%
22	Хмельницька	16	43	+169%	14	31	+121%	2	12	+500%
23	Черкаська	30	43	+43%	36	37	+3%	22	6	-73%
24	Чернівецька	29	47	+62%	24	32	+33%	5	2	-60%
25	Чернігівська	20	44	120%	17	33	+94%	3	11	+267%
26	м.Київ	40	12	-70%	19	12	-37%	21	0	-100%
27	м.Севастополь	6	26	+333%	4	2	-50%	2	2	0%
Всього		5561	4414	-21%	1740	1623	-7%	642	408	-36%

* - за даними Міністерства освіти і науки АР Крим, обласних, Київського та Севастопольського мських управлінь освіти і науки.

** - дані відсутні.

Дані
про неповнолітніх, які самі потерпіли від злочинів
у 2009-2010 навчальному році *

№	Регіон	Усього неповнолітніх, які потерпіли від злочинів			з них: стали жертвами суїцидів					
		вересень 2009 року	червень 2010 року	динаміка змін	учнями ЗНЗ			учнями ПТНЗ		
					вересень 2009 року	червень 2010 року	динаміка змін	вересень 2009 року	червень 2010 року	динаміка змін
1	АР Крим	666	254	-62%	1	1	0%	0	0	0%
2	Вінницька	44	75	+70%	0	2	+200%	0	0	0%
3	Волинська	198	150	-24%	1	2	+100%	0	0	0%
4	Дніпропетровська	900	324	-64%	4	0	-100%	1	0	-100%
5	Донецька	1008	719	-29%	0	9	+900%	0	2	+200%
6	Житомирська	32	47	+47%	0	2	+200%	0	1	+100%
7	Закарпатська	52	31	-40%	1	0	-100%	0	0	0%
8	Запорізька	392	169	-57%	4	1	-75%	0	0	0%
9	Івано-Франківська	43	64	+49%	0	2	+200%	0	2	+200%
10	Київська	220	29	-87%	0	1	+100%	0	0	0%
11	Кіровоградська	**	64	**	3	1	-67%	0	0	0%
12	Луганська	124	155	25%	3	1	-67%	0	0	0%
13	Львівська	50	46	-8%	2	5	+150%	0	1	+100%
14	Миколаївська	66	21	-68%	0	0	0%	0	0	0%
15	Одеська	463	280	-40%	5	5	0%	0	0	0%
16	Полтавська	472	83	-82%	4	3	-25%	0	2	+200%
17	Рівненська	21	48	129%	1	2	+100%	0	0	0%
18	Сумська	192	102	-47%	3	1	-67%	3	0	-300%
19	Тернопільська	33	15	-55%	0	1	+100%	0	0	0%
20	Харківська	97	93	-4%	1	0	-100%	0	0	0%
21	Херсонська	2	3	+50%	1	4	+300%	0	0	0%
22	Хмельницька	125	168	34%	0	**	**	0	0	0%
23	Черкаська	5	5	0%	3	3	0%	1	1	0%
24	Чернівецька	24	10	-58%	0	0	0%	0	0	0%
25	Чернігівська	19	17	-11%	1	0	-100%	0	1	+100%
26	м.Київ	182	92	-49%	2	0	-100%	0	0	0%
27	м.Севастополь	93	18	-81%	3	0	-100%	1	0	-100%
Всього		5523	3082	-44%	43	46	+7%	6	10	+67%

* - за даними Міністерства освіти і науки АР Крим, обласних, Київського та Севастопольського міських управлінь освіти і науки.

** - дані відсутні.

Дані
про наслідки оперативного-профілактичних заходів
у 2009-2010 навчальному році*

№	Реґіон	Усього кількість учнів, які не приступили до занять			з них мають вік:					
					6-14 років			15-17 років		
		на початок навчального року	на кінець навчального року	динаміка змін	на початок навчального року	на кінець навчального року	динаміка змін	на початок навчального року	на кінець навчального року	динаміка змін
1	АР Крим	29	29	0%	24	24	0%	5	5	0%
2	Вінницька	820	798	-3%	762	755	-1%	57	43	-25%
3	Волинська	13	5	-62%	6	2	-67%	7	3	-57%
4	Дніпропетровська	251	196	-22%	124	111	-10%	127	85	-33%
5	Донецька	49	**	**	0	0	0%	0	0	0%
6	Житомирська	49	23	-53%	25	17	-32%	24	6	-75%
7	Закарпатська	255	32	-87%	69	15	-78%	186	17	-91%
8	Запорізька	135	**	**	62	0	-100%	73	0	-100%
9	Івано-Франківська	45	13	-71%	8	5	-38%	37	8	-78%
10	Київська	551	172	-69%	467	148	-68%	84	24	-71%
11	Кіровоградська	32	41	28%	14	21	50%	18	20	11%
12	Луганська	190	45	-76%	46	85	85%	144	82	-43%
13	Львівська	140	1038	641%	17	854	4924%	123	184	50%
14	Миколаївська	147	34	-77%	89	20	-78%	56	14	-75%
15	Одеська	240	75	-69%	131	58	-56%	109	17	-84%
16	Полтавська	50	50	0%	33	33	0%	17	17	0%
17	Рівненська	66	32	-52%	21	3	-86%	45	9	-80%
18	Сумська	24	25	4%	8	9	13%	16	16	0%
19	Тернопільська	22	60	173%	6	49	717%	16	11	-31%
20	Харківська	78	32	-59%	61	22	-64%	17	10	-41%
21	Херсонська	81	29	-64%	9	15	67%	72	14	-81%
22	Хмельницька	66	4	-94%	46	2	-96%	20	2	-90%
23	Черкаська	50	25	-50%	31	15	-52%	19	10	-47%
24	Чернівецька	53	35	-34%	25	13	-48%	28	23	-18%
25	Чернігівська	25	15	-40%	8	9	13%	17	7	-59%
26	м.Київ	78	36	-54%	17	16	-6%	40	20	-50%
27	м.Севастополь	359	350	-3%	301	318	6%	52	32	-38%
Всього		3898	3194	-18%	2410	2619	9%	1409	679	-52%

* - за даними Міністерства освіти і науки АР Крим, обласних, Київського та Севастопольського міських управлінь освіти і науки.

** - дані відсутні.